

KATRI HALONEN [TOIM.]

Innostusta ja uskoa tulevaan

Puheenvuoroja nuorten osallisuudesta

Innostusta ja uskoa tulevaan

Puheenvuoroja nuorten osallisuudesta

Creative Commons Attribution 4.0

Toimittaja	Katri Halonen
Sarjan ulkoasu	Tuomas Aatola
Taitto ja kansi	Anna Urban
Julkaisija	Metropolia Ammattikorkeakoulu 2017 Creative and Inclusive Finland -hanke
Paino	Kopio Niini Oy
ISBN	ISBN 978-952-328-064-9 (painettu)
ISBN	ISBN 978-952-328-065-6 (pdf) www.metropolia.fi/julkaisut http://mikrokirjat.metropolia.fi

Innostusta ja uskoa tulevaan Puheenvuoroja nuorten osallisuudesta

Sisällys

1. Ex-nuorten puheenvuoroja	7			
2. Tulevaisuus on toisenlainen	10			
2.1 Sukupolvi Z tulee, oletko valmis?	11			
2.2 NUORI2017 – usko tulevaisuuteen on kova!	16			
2.3 Yhdessä edistämme nuorten osallisuutta ja työelämävalmiuksia!	21			
2.4 Jos koulu keksittäisiin nyt, siellä ei olisi lukujärjestyksiä	24			
2.5 Sujuvaa surffailua nuoruuden viidakossa	29			
3. Julkinen sektorin osallisuuden kehittäjänä	32			
3.1 Kuntien uutta identiteettiä rakennetaan sivistyksen voimin	33			
		3.2	Demokratiapäivä 2017 – kuinka nuoret saadaan äänestämään maakuntavaaleissa?	37
		3.3	Ruisleipää ja alueiden ainutlaatuisuutta	43
		3.4	Tanssin taikaa ja byrokratiaa	46
		4.	Verkostoituminen on tätä päivää - ja myös ylihuomista	49
		4.1	Kuulumisia Kasvua kulttuurista-tapaamisista	50
		4.2	Taikusydän-kouluttajaverkosto luo muutosta alhaalta ylös	57
		4.3	“Nothing normal ever changed a damn thing.”	63
		5.	Mikrokirjan kirjoittajat	70

1 Ex-nuorten puheenvuoroja

KATRI HALONEN, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Nuoruus on osa yhteiskunnallista keskustelua, jota käyvät etenkin aikuiset. Ilman nuorten ääntä tämä keskustelu jää torsoksi. On löydettävä tapoja saada nuoria mukaan osallistumaan yhteisen tulevaisuutemme rakentamiseen.

Tässä on kokoelma Creative and Inclusive Finland -hankkeen aikana julkaistuja blogeja. Blogien luonteeseen kuuluu hetken tuokiollisuus: perinteistä printtiä kevyempi julkaisu. Ehkäpä luonteestaan johtuen blogit helposti myös hautautuvat uusien blogien alle. Tässä julkaisussa on haluttu nostaa esille muutamia kirjoituksia, jotka kertovat nuorten osallisuuden edistämiseksi parhaillaan tehtävästä työstä ja sen työympäristöstä.

Tulevaisuus saa eri keskusteluissa erilaisia värityksiä utopioista dystopioihin. Kaikki tuntuvat olevan kuitenkin varsin samanmielisiä siitä, että tulevaisuus on toisenlainen kuin

nykyisyys. Tulevaisuuden rakentaa erilaisessa yhteiskunnassa ja mediaympäristössä kasvanut sukupolvi, joka samalla kun tekee ratkaisujaan hakee elämäänsä suuntaa. Sukupolvet ovat välineiltään toisenlaisia, mutta ehkä sisimmässään hyvin samankaltaisia surffaillessaan nuoruutensa aallokossa. Näitä näkökulmia pohditaan ”Tulevaisuus on toisenlainen”-blogeissa.

Nuorten osallisuus on meidän yhteinen asiamme ja osa yhteistä julkisen sektorimme toimintaa. Mikrokirjan toinen osa tarjoaa kurkistuksia siihen, millaisia keskusteluja kunnat kirvoittavat nuorten osallisuuden kontekstissa. Millainen on sivistyskunta? Miten käy demokratian ja nuorten vaikuttamisen maakunnissa? Sopiiko yksi resepti jokaiseen kuntaan? Lisäksi mukana on maukas teksti siitä, millaisen vastapainon julkiseen sektoriin kiinnittyvä byrokratia toisinaan antaa luovalle työskentelylle.

Päivän sana on verkosto. Elämme aikakautta, jossa useilla nuorilla on jo peruskouluikäisenä kännykässään kansainvälinen verkosto: tubettajia, blogittajia, chattikavereita. Verkostojen määrän ohella katsetta käännetään yhä enemmän laatuun ja siihen, kuinka verkostotyöskentelyssä voi ymmärtää monialaisia kohtaamisia. Tällaisiin foorumei-

hin saamme kurkistuksen mikrojulkaisun viimeisessä osassa ”Verkostoituminen on tätä päivää- ja ylihuomistaikin”. Parhaimmillaan nuoret ja aikuiset kohtaavat eri verkostoissa tasavertaisina osallisina.

2 Tulevaisuus on toisenlainen

2.1 Sukupolvi Z tulee, oletko valmis?

KATRI HALONEN, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND
-HANKE, METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Parhailaan maailmaamme muuttaa uusi sukupolvi, vuosien 1990–2010 välillä syntyneiden Z-sukupolvi. Se on historiamme yltäkyläisin sukupolvi, jonka elämään kuuluu pelko oman digitaalisen identiteetin tulosta nolatuksi sosiaalisissa medioissa. Sukupolvi on kasvanut internetin läpäisemän median varjossa digitaalisesti verkostoituneiden nomadien joukoksi. He viettävät aikaa yhä enemmän yksin kotona lähetellen vielä nukkumaan mennessäkin tutuilleen viestejä ja etsien Googlen tai Youtuben kautta vastauksia kysymyksiinsä.

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hankkeen päätösseminaarissa 16.11.2017 Lahdessa sukupolvi Z:n nuori nähtiin aktiivitoimijana, tutkimuskohteena ja kanssakulkijana. Sukupolven maailmankuvaan ja pelkoihin meitä tutustutti **Simon Beames** Edinburghin yliopistosta. Hän kuvaili sukupolvea toimijoina, joita leimaavat digitaalisen identitee-

tin korostaminen, moninaisissa verkostoissa toimiminen oman huoneen yksinäisyydessä sekä ”online-hengailu” ja chattäily vapaa-ajan lempiharrastuksina. Sukupolvi Z on syntynyt varsin turvalliseen Suomeen ja ehkäpä liiankin turvallisen elämän vastapainoksi se kaipaa seikkailuja. Simon onkin tutkinut ja kehittänyt (luonto)seikkailuihin keskittynyttä toimintaa Z-sukupolven nuorten kanssa. Näitä pedagogisia lähtökohtia ja erilaisten seikkailu-ulottuvuuksien kokeiluja on tehty monipuolinen kattaus Mun juttu-hankkeessa, jossa sadat nuoret eri puolilla Suomea ovat osallistuneet mm. mediapajoihin, luontoseikkailuihin ja taidetyöskentelyyn.

Toiminta oli keskiössä myös seminaarissa esiintyneiden Madventursin seikkailijoiden **Riku Rantalan** ja **Tuomas ”Tunna” Milonoffin** puheenvuorossa. Kaksikko ei oikein millään muotoa edusta sukupolvi Z:aa, ja omista seikkailuissaan on itseasiassa melkoinen vastakohta kännykkä kädessä elävän ”zetalaisen” maailmaan nähden. Katsaus Rikun ja Tunnan maailmaan vilisi hallittua riskiä, omien rajojen ylittämistä, yllätyksellisyyttä, vierailuja omille epämu-kavuusalueille ja uskallusta. Aivan samoja teemoja, joita Simonin kuvailema Z-sukupolvikin seikkailuilta odottaa... toki lisämausteilla: seikkailun aikana pysähdytään sel-

fie-tuokioihin sekä päivitetään someen kokemuksia ja blogataan. Ehkä juuri seikkailussa piilee jokin eri sukupolvet ylittävä nuoruuden ydin – halu etsiä rajoja, kokea, uskaltaa ja heittäytyä hetkeksi täysillä mukaan.

Mun juttu-hankkeessa on opittu tutkijoiden, nuorisotyön ammattilaisten ja nuorten sanoittamana paljon sukupolvi Z:n kanssa toimimisesta. Omat poimintani päätösseminaarin keskeisistä ahaa-elämyksistä Z-sukupolven nuorten kanssa työskentelevää varten ovat nämä:

1. Kehitä pedagogiaa, jossa opetetaan muutoksessa elämistä. Elämä on yhä kiihtyvällä vauhdilla etenevää muutosta, joten oppimisen lopputuloksenkin tulisi valmistaa muutokseen ja tarjota osaamista epävarmuuden käsittelyyn.
2. Kaiken keinoälyn keskelle tarjoa jotakin aitoa ja todellista. Tarjoa sellaista, joka kuuluu nuorten oikeaan elämään – jossa ratkaistaan todellisia ympärillä olevia haasteita.
3. Nuori ei ole kohde, vaan aktiivinen toimija. Anna hänelle mahdollisuus vaikuttaa siihen, mitä ja miten asioita opitaan, ja anna hänelle myös vaihtoehtoja ja auta tekemään ketteriä kokeiluja.

4. Anna nuorelle mahdollisuus panostaa henkilökohtaisesti prosessiinne ja anna tilaa myös vastoinkäymistä selviytymisille. Jokainen nuori haluaa kehittää oman juttunsa – ”mun jutun”!
5. Älä käsittele sukupolvi Zetaa sen enempää massana kuin mitään muutakaan sukupolvea: se mikä on yhdelle huima seikkailu voi olla toiselle puuduttavan tylsä.

Vaikka seminaarissa piirrettiin kuvaa sukupolvi Z nuorista omanlaisenaan toimijajoukkona, taustalla on paljon samaa kuin muissakin sukupolvissa. Heidän haaveissaan tuntuvat olevan Madventures-tyyppiset seikkailut. Hankkeessa nuoriin oli tehnyt selvästi vahvan vaikutuksen luonnossa liikkuminen kajakkimelonoista Repoveden kallioseinämältä köysien varassa laskeutumiseen.

Päätösseminaarin lopuksi nuorten järjestämässä loppuhuippenuksissa tarjoihtiin teltassa nuorten paistamia lettuja. Oli hienoa tulla temmatuksi diginatiivien maailmasta talveksi kääntyvään iltapäivään. Vaikka nuoret elävätkin yhtä aikaa fyysisessä ja virtuaalisessa ympäristössään, heissä on valtava määrä sitä samaa omien rajojen kokei-

lujen, uskalluksen, tulevaisuuden epäroinnin ja rohkeutta vaatineen tehtävän suoriutumisen jälkeisen euforian kaipuuta kuin aiemminkin sukupolvilla. Suurin ero lienee, että tuo euforia jaetaan jo lähes refleksinomaisesti sosiaalisessa mediassa ja kiinnitetään jakamisen myötä osaksi omaa virtuaalista identiteettiä. Sen sijaan ulkona syöty lettu mansikkahillolla yhdistää riemullisesti seminaarissa käyneet piittaamatta sukupolvirajoista.

www.cifinland.fi

www.munjuttuhanke.fi

2.2 NUORI2017- usko tulevaisuuteen on kova!

LEENA BJÖRKQVIST, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Maaliskuun viimeisellä viikolla Tampere-talo oli täynnä keski-ikäisiä ihmisiä kaulassaan suuri messukortti, jossa luki NUORI2017. Olin yksi heistä, ja minunkin kaulassani heilui iloisesti samanlainen lappu. Kyse ei ollut ikuisen nuoruuden etsimisestä, vaan olin kollegoideni kanssa osallistumassa nuoriso- ja kasvatusalun suureen ammattilaistapahtumaan, NUORI2017:ään.

Innostusta ja tunnustusta kaikille nuorten parissa työskenteleville

Messupöytäme ääreen pysähtyi ihmisiä kyselemään Euroopan sosiaalirahaston (ESR) hauista ja tutustumaan kehittämishankkeiden esitteisiin. Messukasseihin sujahti

tietoa esimerkiksi siitä, kuinka nuoret pääsevät vapaaehtoisiksi festareille tai kuinka ammattilaiset oppivat lisää nuorten digitaalisesta maailmasta. Jos ESR veti ilmeen vakavaksi, toi meneillään oleva Ilmianna innostaja-kampanjamme hymyn taas huulille. Suomessa on paljon nuorten parissa tärkeää työtä tekeviä ihmisiä, joita nyky- ja entisajan nuoret muistelevat lämmöllä myöhemmin. Ilmianna innostaja -kampanjan avulla halusimme antaa kunniaa näille arjen aarteille ja tuoda esiin nuoria innostavia henkilöitä. Työkavereiden esiin tuominen nostatti selvästi ammattiyhdytystä ja toi hyvää mieltä monelle messukävijälle.

Läsnäolo ja kohtaamisen taito olivat tärkeitä NUORI2017:n teemoja, joten oli hienoa tuoda esille konkreettisia esimerkkejä onnistuneista kohtaamiskokeiluista. Kuulimme kuinka jalkapalloseura yhdistää vapaaehtoistyötä ja matalan kynnyksen toimintaa. Tanska mallin mukainen virtuaalinen läksytuki sai toteamaan, että sitä olisi pitänyt tehdä jo paljon aikaisemmin. Kirjastojen, nuorisotyön ja oppilaitosten yhteistyön esittely sai yleisön innostumaan ja kiittämään kehitystyötä salin viestiseinällä: "Kirjasto on ihan paras keksintö ikinä. Ihan mahtava hanke. Menkää kaikki kirjastoon!" kehotti yleisön jäsen.

Putoammeko nuorten kerkasta digijutuissa?

Digitaalisuus koetaan mahdollisuutena, mutta putoaminen nuorten kerkasta pelottaa.

4 tapaa olla läsnä digissä ja livenä -session terävät panelistit laajensivat näkökulmia ja toivat mukaan erityisesti nuorten näkökulmaa. Panelisteina toimivat Ilmianna innostaja-kampanjassa palkittu työhönvalmentaja ja työntekijä Sirpa Murtovaara Kuusamosta, Tampereen nuorisovaltuuston puheenjohtaja Jone Korpi sekä some-asiantuntija Amanda Stavén Nuorten Akatemiasta. Digitaalisuus aiheena herätti myös tunteita ja sai digitaalisen kommentiseinän puhkeamaan vilkkaaseen keskusteluun. Uudet työskentelytavat ja välineet koettiin tarpeellisina:

”On mahtavaa että kehitetään uutta ja toimitaan siellä missä nuoretkin – mobiilissa.”

Vaikka keski-ikäisen ammattilaisen kaulassa roikkuisi NUORI2017-lappu, se ei tee ihmisestä digitaalisuuteen kasvanutta nuorta kansalaista. Kehityksessä mukana pysyminen mietityttikin monia.

”Digijuttujen kehittyminen pelottaa, koska oman osaamisen pitää kehittyä samaan tahtiin. Vastustellessa etenemistä putoaa nuorten kelekasta”, kiteytettiin huoli viestiseinällä. Paneelista tulikin kehoitus palkata nuoria digiohjaajiksi. Moni toi esille, että vaaditaan uskallusta kysyä nuorilta ja antaa heidän toimia asiantuntijoina. Juuri näillä perusteilla Ilmianna innostaja-kampanjan voittajaksi valittiinkin Sirpa Murtovaara, joka on tarttunut esimerkillisesti nuorilta lähteneeseen haasteeseen sellaisella alueella, jossa nuoret itse ovat asiantuntijoita. Päivän case-esimerkkien avulla tutustuimme moneen rohkeaan nuoreen, jotka jaksavat auttaa myös muita. Usko tulevaisuuteen konkretisoitui viestiseinälle:

”Se tunne, kun yläkouluikäinen puhuu fiksumpia kun monet aikuiset. Usko tulevaisuuteen on kova!” Tähän oli kaikkien läsnäolijoiden helppo yhtyä siinä hetkessä.

Samalla on kuitenkin hyvä muistaa, että yhä useampi nuori näkee tulevaisuuden epävarmana. Tutkimustieto mahdollistaa laajan tilannekuvan piirtämisen ja rakentamiseen vaikuttamisen. Nuorten elämää tutkitaan Suomessa paljon, ja yksi tärkeimmistä tiedonlähteistä on vuosittain julkaistava Nuorisobarometri. Viimeisimmän barometrin tulokset kertovat siitä, miten nuorisokäluokka pienenee,

eriarvoisuus lisääntyy ja nuorten luottamus yhteiseen tulevaisuuteen horjuu.

Yhteinen tulevaisuus tulee tekemällä. Samalla, kun fiilistämme tarinoiden äärellä saaden niistä toivoa ja inspiraatiota, on pidettävä kokonaiskuva mielessä ja tehtävä töitä hyvinvointia tuottavien toimintatapojen kehittämiseksi. Vaikka nuoria emme enää olekaan, voi nuorten elämässä pysyä kiinni kokemalla, kuuntelemalla ja etsimällä tietoa. Ja etenkin pitämällä huolta toisistamme!

2.3 Yhdessä edistämme nuorten osallisuutta ja työelämävalmiuksia!

AULI AIRILA, COMBO-HANKE, TYÖTERVEYSLAITOS

Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden teemana on Yhdessä – yhdessä tehden rakennetaan hyvinvoivaa Suomea. Samaa yhdessä tekemistä tarvitaan, jotta voimme vahvistaa nuorten osallisuutta, hyvinvointia ja työelämävalmiuksia. Nuorten parissa toimivat asiantuntijat toimivatkin yhä enemmän yhteistyössä. Yhteistyöverkostot voivat muodostua mm. kuntien, oppilaitosten, yritysten, järjestöjen, viranomaisten ja vapaaehtoistoimijoiden välisistä vuorovaikutussuhteista. Olennaista on yhteistyöverkostojen sisäänrakentaminen nuorten olemassa oleviin toimintaympäristöihin.

Työterveyslaitoksen koordinoimassa Combo-hankkeessa rakennamme uusia yhteistyöverkostoja toisen asteen oppilaitosten, liikunta- ja kulttuurialan toimijoiden, kirjastojen sekä nuorisopalveluiden välille. Hankkeessa liikunta- ja kulttuuritoimintoja on nivottu osaksi oppilaitosten toimintaa ja viety olemassa olevia toimintoja uusiin toimintaympäristöihin, esimerkiksi teatteria sekä liikuntaa oppilaitoksiin ja vuorovaikutteisia ammattikirjastoja nuorisotaloille. Näin edistämme nuorten osallisuutta ja valmiuksia kohti työelämää.

Combo-hankkeessa olemme myös selvittäneet nuorten parissa toimivien asiantuntijoiden näkemyksiä yhteistyön nykytilasta. Asiantuntijoiden mielestä yhteistyötä, myös yli toimialarajojen, tehdään jo varsin paljon. Toisaalta yhteistyössä nähdään myös haasteita. Yhteistyö on usein pirstaleista ja päämäärätöntä, osin koordinoimatonta. Miten verkostomaista yhteistyötä voisi edistää? Mitä eri toimijoiden välinen sujuva yhteistyö edellyttää?

Verkostoissa toimiminen vaatii uudenlaista tapaa toimia, keskustella ja johtaa toimintaa. Keskeistä verkostoissa toimimisessa on luottamus, sitoutuminen, tavoitteel-

lisuus ja vuorovaikutus. Verkosto rakentuu luottamuksesta, jota rakennetaan yhdessä keskustellen ja toisiin tutustuen. Yhteiset tavoitteet ja päämäärät ohjaavat toimintaa. Sitoutuminen verkoston toimintaan on tärkeää. Verkostossa on myös tärkeää määritellä tavoitteet sekä etsiä ratkaisuja havaittuihin ongelmiin yhdessä. Ihmiset muodostavat verkoston. Siksi verkostossa tarvitaan aina ihmisten välistä vuorovaikutusta ja yhteydenpitoa. Näillä eväillä – ja yhdessä tekemällä – voimme luoda paremmat edellytykset nuorten osallisuudelle ja osaamisen kehitymiselle. Ota siis sinäkin verkostot haltuun!

www.ttl.fi/combo

2.4 Jos koulu keksittäisiin nyt, siellä ei olisi lukujärjestyksiä

LEENA BJÖRKQVIST, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND, METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

ANKI HELLBERG-SÅGFORS, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND, LUCKAN/ANKI'S ARTS & ADVENTURE

Tulevaisuuden työssä voi parhaillaan yhdistyä intohimo ja innovatiivisuus. Työ on muutoksessa ja se mahdollistaa paljon uutta. Samalla on hyvä muistaa, että työelämän muutos ei ole pelkästään positiivinen: elämä ilman palkkatyötä ja merkityksellistä tekemistä voi olla monen kohtalo. Se on sitä jo nyt. Eurooppaa ravisteleva nuorisotyöttömyys ei ole enää heikko signaali, vaan nuorten on yhä vaikeampi löytää toimeentulon lähteitä ja päästä osallisiksi yhteiskuntaan.

Kuvitellaan, että seisomme portaissa. Portaiden yläpäässä on tulevaisuuden työn ihanuutta saarnaava guru, vaikka pa Uffe Elbæk tai Saku Tuominen, tai kuka tahansa muu, joka hyötyy työn muutoksesta tai on itse luomassa sitä. Portaiden alapäässä seisoo henkilö, joka ei ole sanan nykymerkityksessä innovatiivinen. Hänellä ei välttämättä ole sosiaalisia taitoja, verkostoja tai kykyä johtaa itseään (tai muita), joita tarvitaan tulevaisuuden työelämässä, jossa perinteinen työn suorittaminen ei enää riitä. Tai vaikka olisikin, hän ei osaa käyttää niitä. Hän on vaarassa syrjäytyä. Portaiden keskellä ovat suuri enemmistö, jotka pystyvät kehittämään osaamistaan uuden työelämän tarpeisiin. He selviytyvät, kun heille annetaan oikeanlainen koulutus.

Millainen koulutus valmistaa tulevaisuuden työhön?

Yksi inspiroiva esimerkki nuoria tulevaisuuteen valmistavasta koulutuksesta on Jyväskylän ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelma Tiimiakatemia, jossa opiskelu tapahtuu koko opintojen ajan osuuskunniksi organisoiduissa tiimeissä. Opiskelu on projektimuotoista ja perustuu aitoihin opiskelijoiden hankkimiin työelämän toimeksiantoihin.

Tiimiakatemia on perustettu 20 vuotta sitten eli samoihin aikoihin tanskalaisen Uffe Elbækin Kaospilotin kanssa. Tiimiakatemia edustaa sitä pedagogista ajattelua, jota ammatillinen opettajankoulutus on sisältänyt koko ammattikorkeakoulujen olemassaolon ajan. Muutos on vain hidasta. Paljon tehdään projektimuotoisesti, työelämäyhteistyössä ja "innovaatiolaboratorioissa", mutta kuitenkin osa korkeakouluopinnoista toteutetaan opintojaksoissa, joissa opettajat suunnittelevat tehtävät. Eli opettaja päättää miten, missä ja kenen kanssa opitaan.

Tiimiakatemian malli perustuu itseohjautuvan oppimisen filosofiaan. Opettajat valmentavat vastuun ottoon ja Uffe Elbækin mainitsemiin tärkeisiin kykyihin, kuten kykyyn luoda merkityksiä, vuorovaikutusta ja muutosta. Tiimiakatemiassa on luovuttu luokkahuoneista ja lukujärjestyksistä. Jokainen tiimi tekee itselleen aikataulun ja toimintasuunnitelman koulutuksen tavoitteiden mukaisesti. Valmentaja ei määrää mitä tehdään milloin, vaan ohjaa tiimiä johtamaan omaa oppimistaan.

Olisikin mielenkiintoista tietää, minkälaisen koulutuksen me suunnittelisimme tänään, jos olisimme saaneet

kollektiivisen muistinmenetyksen ja mielestämme olisi pyyhkiytyneet pois lukujärjestykset, luokkahuoneet, arvosanat, poissaolot, pääsykokeet...

Kuinka poimitaan väliinputoajat mukaan?

Käydäänpä välillä mainitsemiäni portaiden alapäässä. Vallalla on käsitys, että digitalisaatio ja robotisaatio vievät rutiinityöt. Tällöin onnistunut ja tuloksellinen työ riippuu yhä enemmän tekijästään ja tämän motivaatiosta, sitoutumisesta ja koko persoonan peliin laittamisesta. Luovat, innovatiiviset yksilöt sopivat tähän tulevaisuuskuvaan, mutta kuinka käy niiden, jotka eivät löydä intohimoaan, vaan jäävät kellumaan tilaan ilman koulutusta, työtä tai muuta mielekästä tekemistä? Jo vuonna 2014 Suomessa oli 51 000 nuorta ilman työtä ja koulutuspaikkaa. Eli 5 % 15–29-vuotiaista oli pelkän peruskoulun varassa, kertoo Työterveyslaitos. Kuinka autamme heitä ja estämme joukon suurenemisen?

Kirjastoissa on Suomen matalimmat kynnykset. Sinne ovat kaikki tervetulleita eikä siitä tarvitse maksaa. Esimerkiksi voisi nostaa vaikkapa Entressen kirjaston

Espoon keskustassa, joka on huomioitu jopa Suomi-palkinnolla, sillä he ovat onnistuneet saamaan kirjastoon nuoret ja maahanmuuttajat.

Espoon kirjaston suunnittelija Jaakko Tiinanen paikan-
taa onnistumisen avaimeksi henkilökunnan kulttuuri-
sen moninaisuuden osaamisen ja erilaiset taustat. Jotta
uussuomalaiset kokevat itsensä kuulluiksi ja tervetu-
leiksi, on henkilökunnassa myös oltava uussuomalaisia.
Tärkeimmäksi tekijäksi nousivat kuitenkin arvot ja visio,
jotka eivät jääneet kuivaksi strategiaperiksi, vaan yh-
denvertaisuus ja avoimuus konkretisoi kaikessa mitä
kirjastossa tehdään. Kirjastoissa on esimerkiksi luovuttu
henkilökunnan työhuoneista ja tehty työkierrosta totta
kaikkien kohdalla. Tuloksena on asiakkaiden ja tyytyväisyy-
den lisääntyminen.

Sekä Tiimiakatemia mallissa että kirjastoissa erilaiset ih-
miset kohtaavat yhteisissä tiloissa ilman väliseiniä ja ovia.
Työhuoneet ja luokahuoneet ovat historiaa. Fyysisiä puit-
teita tärkeämpää on kuitenkin näkymättömien muurien
purkaminen. Ei ole me ja te vaan me. Yhteisiä oppimisen
paikkoja pitää suunnitella ja avoimuutta johtaa koko ajan.

2.5 Sujuvaa surf- failua nuoruuden viidakossa

KATRI HALONEN, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Nuori surffaillee monenmoisia kareja ja virtauksia kätke-
vässä meressä, jossa laudalla pysyminen ja eteenpäin
navigointi ovat erityisen haastavia erilaisissa siirtymävai-
heissa, kuten peruskoulun jälkeisen elämän valintojen
tekemisessä. Luotsausapua tuohon siirtymävaiheeseen
tarjoaa monipuolinen joukko toimijoita työväliseinäen.
Seminaarin pääviesti ei ollut kuitenkaan välineissä,
vaan nuoren tunteita kunnioittavan asenneilmapiirin
rakentamisessa.

”Nuori ei ole postipaketti, meidän pitää kuulla nuoria, jotta
voimme palvella ja vahvistaa esimerkiksi tunnetta kuulu-
misesta koulu yhteisöön” totesi VTT, dos. Sanna Aaltonen
Nuorisotutkimusseurasta Liaani-hankkeen loppusemi-

naarissa. Aaltonen kiteytti samalla keskeisen haasteen. On kehitettävä prosessien rinnalla tai jopa sijasta tapaa tehdä nuorten ohjaamisen työtä. Tuossa tavassa avainsanoja ovat usko nuoriin ja heidän vahvuksiinsa, luottamus, itsetunnon vahvistaminen, merkityksellisyys ja kannustaminen.

Ohjaamisen haasteisiin Jyväskylän yliopistossa väitöskirjaansa valmisteleva, ratkaisukeskeinen valmentaja Elina Paatsila ehdotti positiivista psykologiaa.

”Perinteinen psykologia on kyennyt diagnosoimaan häiriöitä ja ongelmia, mutta ei poistamaan niitä. Positiivinen psykologia rakentaa ehjän, hyvän ja toimivan päälle”, tulkitse Paatsila.

Olennaista onkin ongelmien sijasta tunnistaa nuoren hyvät puolet ja auttaa nuorta tunnistamaan ja sanoittamaan omaa osaamistaan laaja-alaisesti. Yksilön vahvuksien tunnistamisesta on Liaani-hankkeessa edetty nuorille suunnatun palvelun vahvuksien löytämiseen yhteiskiekkimällä arviointikehikko. Työkalu sanoittaa osuvasti ja monipuolisesti juuri emotioihin kiinnittyviä näkökulmia, joiden avulla palvelun tarjoaja voi tunnistaa ja tunnustaa

nuoren osaamisen ja vahvistaa nuoren tunnetta omasta osallisuudestaan ja merkityksellisyydestään.

Vaikka seminaarin väki kohdensi ohjaustyön pääosin peruskoulun päättävien ohjaukseen, löysin ammattikorkeakoulun loppuvaiheen opiskelijapinnan työskentelijänä paljon samanlaisuutta. Myös siinä vaiheessa pohditaan samantapaisia epävarmuuteen, oman paikan löytämiseen ja omaan (ammattillisen) identiteettiin liittyviä teemoja. Eivätkä Elina Paatsilan kertomat vahvuusperusteisen palautteen lauseenaloitukset tuntuneet ollenkaan hassummilta. Toivottavasti useammin voisimme aloittaa palautteen korjattavien asioiden sijasta esimerkiksi ”Sinun vahvuutesi on..”, ”Olen bongannut sitä erityisesti, kun..”, ”Arvostan sinussa..” tai ”Olen oppinut sinulta..” Seminaarin jälkeen jäi tunne, että vahvuuksiin keskittyminen on avain paremmin voivaan yhteiseen tulevaisuuteemme.

<http://liaani.metropolia.fi/>

3 Julkinen sektorin osallisuuden kehittäjänä

3.1 Kuntien uutta identiteettiä rakennetaan sivistyksen voimin

LEENA BJÖRKQVIST, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Pääsin Kuntaliiton tilaisuuteen Creative and Inclusive Finlandin asialla jo toisen kerran tänä vuonna. Tällä kertaa vuorossa olivat Kuntamarkkinat, ja siellä olikin hulinaa kerrakseen! Kuntaliiton talo Hakaniemessä natisi liitoksissaan, kun kuntaväki ympäri laajan Suomen oli tullut tapamaan toisiaan ja kuulostelemaan, mitä kentällä tapahtuu. Tulevaisuuden kunnan tehtävät painottuvat uudella tavalla, kun sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät maakuntiin. Tärkeimmäksi rooliksi kuntien ennakointityössä ovat nousseet yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistäminen (Kunnat 2021- strateginen muutosohjelma).

Tähän asti on puhuttu paljon siitä, mikä kunnista lähtee. Nyt on aika pohtia, kuinka kuntiin jäävät palvelut hoidetaan mahdollisimman hyvin. Sote-kunnasta tuleekin sivistyskunta, jossa varhaiskasvatus, opetuspalvelut, vapaa sivistystyö sekä kulttuuri-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisopalvelut ovat pääroolissa.

Sivistyskunta on elinvoimainen kunta!

Sivistyskunta kuulostaa vähän pölyiseltä kaikkien innovatiivisten, kestävien, yhteisöllisten ja fiksujen kaupunkien aikana. Toisaalta siinä on jotain niin hellyttävän inhimillistä, että pitää oikein ottaa meidän kansallisfilosofimme J.V. Snellman mukaan keskusteluun. J.V. määritteli sivistyneen ihmisen henkilöksi, joka tekee käytännön työtä oman kulttuurinsa ja yhteisönsä hyväksi, mutta – se on samalla työtä hänen itsensä hyväksi. Filosofian tohtori Seppo Niemelä on väitöskirjassaan määritellyt yhteiskunnan sivistyneisyyden seuraavasti:

”Yhteiskunnan sivistyneisyyden mittarina voidaan pitää sitä, miten sen jäsenet voivat toteuttaa omat voimavaransa täyteen mittaansa, antavat panoksensa yhteisiin asioihin, tuntevat

kuuluvansa yhteisöihin ja työllistyvät kykyjensä mukaan”. Ehkäpä kun tuota vähän pölyttymään pääsyyttä sanaa vähän tutkiskelee sieltä löytyvät Tulevaisuuden kunnan keskeiset ominaisuudet; osallisuus, yhteisö, yhteistoiminnallisuus, hyvinvointi ja työllisyys.

Tulevaisuuden sivistyneessä kunnassa pitäisi kaikkien tuntea kuuluvansa joukkoon ja pystyä käyttämään omaa osaamistaan yhteisön hyväksi. Tänään liitämme tämän J.V. Snellmanin sivistysmääritelmään osallisuuteen ja osallistumiseen. Unohdamme helposti, että sivistys ei ole vain taiteen ja pinnallisten hyvien tapojen tuntemusta, vaan sivistys on toisen kunnioittamista ja yhteisen kulttuurin rakentamista.

Kuntamarkkinoilla minulle selvisi, että monissa kunnissa tehdään kovasti töitä, jotta kuntalaiset innostuisivat kehittämään omaa elinympäristöään yhdessä kunnan työntekijöiden kanssa. Liperin kunnassa esimerkiksi oltiin tutkittu kuntalaisten halua vaikuttaa ja osallistua kunnan asioihin. Tutkimuksesta selvisi, että kunnallispolitiikka ei voisi vähempää hetkauttaa, mutta kansalaisvaikuttaminen sen sijaan kiinnostaa. Ratkaisuksi tähän kehitetään helposti käytettäviä kansalaisvaikuttamisen foorumeita. Paljon on jo

tehty, mutta se kuuluisa osallisuus ja yhdessä tekeminen haastaa myös liperiläisiä: "Osallisuus haastaa joka päivämiten se onkaan ollut niin huonosti hanskassa!" Hannele Mikkanen, Liperin kunnanjohtaja 15.9.2016.

Vaikka kulttuuri ei kovin paljon vielä näkynyt vuoden 2016 kuntamarkkinoilla, voin tehdä sen johtopäätöksen, että kuntien uutta identiteettiä rakennetaan sivistyksen voimin. Kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö ovat keskeisiä tapoja, joilla osallisuutta voidaan vahvistaa yhteisöissä. Samalla tuetaan nuoria, joilla on haasteena löytää oma paikkansa työelämässä tai koulutuksessa. Useat Creative and Inclusive Finland-sateenvarjon alla toimivat hankeet edistävät näitä tavoitteita. Hanke yksinään ei pysty juurruttamaan nerokkaitakaan toimintamalleja - siihen tarvitaan ehdottomasti kuntien tapaisia pysyviä toimijoita.

3.2 Demokratiapäivä 2017 - kuinka nuoret saadaan äänestämään maakuntavaaleissa?

LEENA BJÖRKQVIST, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Vuoden 2017 Demokratiapäivän aiheena oli demokratia muuttuvissa rakenteissa. Nyt keskityttiin maakuntien rakentamiseen ja siihen, kuinka kuntalaiset voivat demokratian periaatteen mukaisesti olla mukana uudistustyössä. Lähdin Kuntatalolle erityisesti kuulemaan, kuinka nuoret ovat mukana tässä meidän suuressa rakenneuudistuksessa.

Tulevaisuuden maakunnilla on paljon valtaa, mutta onko viesti siitä saavuttanut kansalaiset? Toteutuuko demokra-

tia, ja innostavatko maakuntavaalit kansalaisia vaaliurnille lokakuussa 2018?

Aamupäivän yksi tärkeä anti oli Tampereen yliopiston emeritusprofessori Risto Harisaloon puhe, jossa hän muistutti arvojen ja dialogin merkityksestä. ”Kansakunta kaipaa vahvaa, eettistä keskustelua aikamme ongelmista ja vähemmän sitä, että joku tuputtaa meille ratkaisuja.”

Juuri niin, mutta kun me suomalaiset olemme niin ratkaisukeskeistä kansaa, että emme ehdi diskuteeraamaan. Vuonna 2010 Suomen maabrändivaltuuskunta esitti, että Suomi profiloituisi maailman ongelmien ratkaisijana. Harisalon mukaan vaarana on, että uudistus sirpaloituu erillisiksi ongelmiksi ja suunta katoaa. Kuka esimerkiksi muistaa uudistuksen alkuperäistä tavoitetta? Harisalo oli huolissaan siitä, että päättäjien kognitiiviset taidot eivät riitä enää hallitsemaan monimutkaista muutosprosessia.

Toimiva demokratia ei synny tyhjästä – riittääkö päättäjien osaaminen?

Kuntaliiton tutkimus- ja kehitysjohtaja Jenni Airaksinen kysyi puheessaan, minkälaista osaamista maakuntien

tulevilla päättäjillä pitää olla, jotta demokratia saadaan toimimaan? Osallisuus ei synny tyhjästä, vaan on oltava yhteistä tekemistä ja kykyä motivoida asukkaat osallistumaan. Keskusteleva, innostava ilmapiiri edellyttää päättäjiltä kykyä luoda hyvät väestösuhteet kaikkien kanssa. Tarvitaan sietokykyä erilaisille ihmisille ja näkökulmille. Ei siis lähdetä ratkaisemaan mitään, etten kuin yhteistä ymmärrystä on riittävästi. Mikä tahansa diskuteeraaminen ja juupas – eipäs keskustelu ei riitä, vaan tarvitaan rakentavaa yhteiskunnallista keskustelua.

Mallia moniarvoiselle ja moniulotteiselle yhteisölle Airaksinen ehdottaa otettavan vapaaehtoistyöstä, joka usein kykenee tarjoamaan ihmiselle paikan, jossa voi olla osa suurempaa kokonaisuutta. Tämä on ydintä myös Euroopan sosiaalirahaston Osallistamalla osaamista -ohjelman hankkeissa, joissa tavoitteena on saada nuoret osallistumaan itselle merkityksellisellä tavalla. Niissä yhdessä tekeminen liittyy kulttuuriin ja/tai liikuntaan ja tärkeinä toimijoina ovat nuorisotyöntekijät. Haasteena onnistuneissakin hankkeissa on hyvien käytäntöjen saaminen osaksi kuntien tai kolmannen sektorin toimijoiden arkea.

Maakuntalaki velvoittaa – innostuvatko nuoret?

Aamupäivän yleiskatsauksen jälkeen osallistuin Demokratiapäivän työpajaan, jossa Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton (Nuva) projektipäällikkö Aleksis Koivisto ja projektisihteeri Ainomaija Rajoo kertoivat Maakunnallisten nuorisovaltuustojen perustamis- ja kehittämishankeesta. Tavoitteena on, että kunnallisten nuorisovaltuustojen nuoret pääsevät rakentamaan maakuntapäätäjien tuella omaan maakuntaan sopivia nuorten vaikuttamisen malleja.

Mukana työpajassa oli myös nuoria kertomassa näkemysistään ja omasta työstään nuorisovaltuustossa. Maakuntalaki velvoittaa tulevat maakunnat asettamaan maakunnallisen nuorisovaltuuston nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen takaamiseksi. Tehtävä on haastava, sillä kymmenistä kunnista puuttuu vielä oma nuorisovaltuusto, joka on ollut lakisääteinen 1.6.2017 lähtien. Keskustelimme myös nuorten maakuntavaaliehdokkaiden tärkeästä roolista ja siitä, kuinka nuoria saisi äänestämään heitä. Puhujina olivat siis nuoret, joilla itsellään ei

ole äänioikeutta tulevissa maakuntavaaleissa. Kyllä soisi myös näiden nuorten olevan mukana valitsemassa maakuntavaltuuston edustajia. Olisiko nyt aika laskea äänestysikärajaa? Se sähköistäisi maakuntavaaleja ja innostaisi varmaan myös nuoria käyttämään ääntään.

Lopuksi saimme nähdä Nuva ry:n työpajoissa tehdyt videoterveiset, jossa nuoret kertoivat omia mielipiteitään maakuntauudistuksesta. Minut laittoi hiljaiseksi nuorten huoli mielenterveyspalveluiden saavutettavuudesta. Aihe on polttavan tärkeä, mutta toivoisin kuitenkin etteivät mielenterveyspalvelut tulisi nuorille ensimmäisenä mieleen, kun kysytään maakuntien tulevaisuudesta.

Nuorisotyöntekijät avainasemassa nuorisovaltuustojen toiminnan onnistumisessa

Demokratiapäivän päätteeksi jäin pohtimaan mitä oli oppinut nuorten osallisuudesta kuntauudistuksessa. Tärkeintä oli kuulla, että Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto ry. kehittää systemaattisesti nuorten osallistumista maakuntatasolla. Työpajassa vierailevat 15- ja 17-vuotiaat nuoret puhuivat vakuuttavasti valtuustotyöstä ja siihen liittyvistä arvoista. Tärkeä oivallus oli nuorisotyöntekijöiden tärkeä rooli nuo-

risovaltuustojen toiminnan onnistumisessa. Osaavatko nuorisotyöntekijät innostaa ja ohjata nuoria osallistumaan kuntien ja maakuntien nuorisovaltuustoissa?

Toinen huomio oli, että nuorten osallistuminen ei herättänyt suurta kiinnostusta Demokratiapäivän osallistujissa. Nuva ry:n työpajassa meitä oli alle kymmenen ja suurin osa meistä työskentelee nuorten kanssa.

Tässä vaiheessa on hyvä palata aamupäivän suuriin teemoihin ja kysyä kuinka saamme nuoret mukaan keskustelemaan aikamme ongelmista? Miten luodaan yhteistä tekemistä, jossa eri ikäiset ihmiset osallistuvat kuntansa ja maakuntansa elämään?

Aikamme ongelmat on pysäyttävä sanapari, eikä soisen tarkoittavan ensi sijassa sotea ja maakuntauudistusta. Keskustelu rakenteista on tärkeää, mutta se ei saisi syrjäyttää keskustelua arvoista ja siitä mihin niillä rakenteilla pyritään. On löydettävä tilaa ja paikka rakentavalle yhteiskunnalliselle keskustelulle niin asukkaiden kesken kuin myös kansalaisyhteiskunnan, päättäjien ja hallinnon eri tasojen välillä. Nyt pitäisi varmistaa, että nuoret ovat sankoin joukoin mukana tässä keskustelussa.

3.3 Ruisleipää ja alueiden ainutlaatuisuutta

KIRSI SILTANEN, ALUEKOORDINAATTORI, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND

Kun matkustan Suomessa, yritän aina ehtiä paikalliseen kauppaan ostamaan ruisleivän. Minua hämmentää, miten vedestä, ruisjauhoista ja suolasta voikin saada niin erilaisia tuloksia. Samoista yksinkertaisista aineista saa limppua ja reikäleipää, kovaa ja pehmeää, hapanta ja lempeää. Taito tehdä juuri tietynlaista leipää on hyvin intensiivistä ja paikallista: se on jauhoissa, leipurin otteissa, uunin lämmössä ja ennen kaikkea juuressa, joka on aina uniikki, syntynyt pitkän, vuosien, vuosikymmenten tai jopa vuosisatojen kuluessa.

Alueisiin pätevät samat lainalaisuudet kuin ruisleipään. Jokainen alue on uniikki yhdistelmä paikallisia toimijoita,

olosuhteita ja niiden ainutlaatuista historiaa. Juuri se tekee alueista kiehtovia.

Alueiden kehitys ponnistaa parhaimmillaan näistä ainutlaatuisista yhdistelmistä ja niiden määrätietoisesta kehittämisestä. Seinäjoella Provinssirockin ja Tangomarkkinoiden historian pohjalta on ponnistettu kokonainen rytmimusiikin verkosto, jonka ympärille kietoutuu nykyään niin tapahtumia, yrityksiä kuin tieteellistä tutkimusta. Ja mikä parasta, vahvasta osaamisesta voi aina kääntää esiin uusia puolia. Etelä-Pohjanmaalla musiikki- ja tapahtumaosaamisen voi yhdistää vaikkapa alueen vahvaan ruoka- ja agroteknologiaosaamiseen. Silloin syntyy ainutlaatuista osaamista niin festariruoosta kuin syömisen ääniympäristöistäkin.

Alueiden vahvuus on juuri erilaisten toimijoiden läheisyydessä. Tämä tutkimuksessakin useaan kertaan todennettu seikka usein unohtuu alueista puhuttaessa. Etäkousten ja rajattoman tiedonsaannin aikanakin useimmat uutta luovat kohtaamiset syntyvät kotikaduilla, työpaikoilla ja harrastuksissa. Juuri näissä alueelliset toimijat ovat vahvoilla. Tahattomille ja tahallisille kohtaamisille on aina hyvä syy ja matala kynnyks. Kesätyö naapurin metallisorvaa-

mossa tai kaverin isän tangoharrastus luovat sekä yhteyksiä että valmiutta ylittää osaamisalojen rajoja.

Juuri jatkuva muutoksen mahdollisuus on alueellisuudessa kiehtovinta. Sattumalle ja uudelle alulle on aina tilaa. Ehkä ensi viikolla pietarsaarelainen kuvittaja keksii idean, joka yhdistää alueen luovia ja tuotannollisia yrityksiä globaaleille markkinoille suuntaavaksi arvoketjuksi. Ehkä muutaman vuoden päästä Kouvolassa on luovien alojen hubi, jonka aulassa matonkulmaan kompastuneen koodarin pelastaa kehittämishenkinen matkailukonkari. Luovia sattumia avautuu kaiken aikaa, jos niihin vain huomaa tarttua.

3.4 Tanssin taikaa ja byrokratiaa

ANJA KUHALAMPI, MUN JUTTU – MEIDÄN TULEVAISUUS
-HANKE, HELSINGIN YLIOPISTON KOULUTUS- JA
KEHITTÄMISPALVELUT

Olipa antoisaa päästä katsomaan nuorten tanssipajaa Ohjaamon tiloissa Lahdessa. Tila itsessäänkin on hurmaa-va ullakkokerros, jonne siivilöityi huhtikuun keväistä valoa. Tanssija Riku Immonen otti nuoret vastaan rennosti. Jo esittäytyminen viritti tanssimuuveihin, kun Riku pyysi jo-kaista sanomaan nimensä ja samalla heittämään lonkalta jonkin liikkeen. Ensin haparoitiin ujoja kädenheilautuksia, sitten vähän rohkeampaa kuviota kunnes viimeiset poseerasivat kunnan tanssiasennoissa ja kertoivat liikkeil-lään myös omasta temperamentistaan ja luonteestaan.

Verryttelyn jälkeen lähdettiin oitis tekemään sarjaa liike kerrallaan. Näppäilin haltioissani kuvia, kun näin koreo-grafian muotoutuvan silmissä. Vaikutuksen teki harjoitus, jossa nuoret silmät suljettuina kädet siipinä, kuvittelivat

lentävänsä. Ilmeet olivat keskittyneitä ja onnellisia. Tilaan virtasi ilmaa, vapautta, kauneutta. Jokaisen nuoren kas-voilla lepäsi taianomainen valo.

Hiivin pois hiljaa mutta palasin takaisin ruokatauolla - by-rokraattitötsynä, joka jakoi ikävän näköisiä, virallisuuteen-sa kohmettuneita aloituslomakkeita. Salassa pidettävä, salaustaso III (Julkl(621/1999)24.1 §: n 25-k ja 32-k... Muutamien LOL- ja HV-puuskahdusten jälkeen minulta kyseltiin, ”mitä v****a joku EU-virkamies tekee mun puhelinnumerolla”, ”ketä kiinnostaa mihin vähemmistöön mä kuulun”, ”mä hoidan mun pikkubroideja, voinks laittaa, että mun perheeseen kuuluu huollettavia?”, ”oonks mää asunnottomuusuhanalainen ku vanhemmat aikoo heittää mut himasta toukokuussa- ku ei saa koulun loputtua pe-siyty nurkkiin lorviin?”

Byrokraattitötsy punoitti, selitti ja sopersi. Ainoat asiat, jot-ka upposivat, liittyivät siihen, että EU:ssa halutaan tietää osallistujien oikeasti olevan olemassa eikä vain tekaistuja nimiä ja että viranomaiset haluavat olla varmoja toiminnan kohdistuvan nuoriin. Naureskellen kysymysten kummalli-suuksille kaikki kuitenkin täyttivät lomakkeen. Huh!

Koreografia oli muotoutunut aamupäivällä ja nyt sitä harjoiteltiin eri musiikin rytmien tahdittamana, jatsina, kansantanhuna, rockahtavana, popahtavana tai kunnan hip hop-versiona. Aina tuli ilmaisuun uusia ulottuvuuksia ja kerroksia. Lumoavaa, sanoisin. Päivään jäi irtonainen hyvä fiilis pelkästä katsomisesta. Nuoret osaa mitä vaan.

Lue lisää: <http://munjuttuhanke.fi>

4 Verkostoituminen on tätä päivää - ja myös ylihuomista

4.1 Kuulumisia Kasvua kulttuurista -tapaamisista

LAURA ARALA, VALTAKUNNALLINEN LASTEN- JA NUORTEN-
KULTTUURIN LÄÄNINTAITEILIJÄ, TAITEEN EDISTÄMISKESKUS

Mieluummin liian aikaisin kuin viime tintaan! Näin todettiin yhteistyön aloittamisen periaatteista toukokuussa Varkauden Ideakipinöinti-tapaamisessa, joka oli yksi valtakunnallisen Kasvua kulttuurista -projektin tilaisuuksista. Lasten- ja nuorten kulttuurin toimijoille suunnatuissa tilaisuuksissa on vahvistettu luovien alojen ja kuntatoimijoiden verkostoja ja etsitty uudenlaisia otteita yhteistyöhön.

Kasvua kulttuurista -projekti on ollut osa Taiteen edistämiskeskuksen lasten- ja nuorten kulttuurin kehittämissuunnitelmaa ja se on toteutettu yhteistyössä Creative and Inclusive Finlandin ja Pro Soveltavan taiteen tila ry:n kanssa. Lisäksi yhteistyökumppaneina on ollut lastenkulttuuri-

keskuksia ja monia muita alueellisia toimijoita. Tapaamiset keräsivät vuoden 2017 aikana yhteensä noin 230 lasten- ja nuorten kulttuurin ammattilaista ja kuntatoimijaa yhteisiin tapaamisiin eri puolilla Suomea. Tilaisuudet ovat olleet onnistuneita – sektorirajat ylittävälle kohtaamiselle näyttää olevan selvästi tarvetta. Tässä summattuna vuoden kohtaamisten antia ja oivalluksia.

Verkostoituminen on aina tervetullutta

Lasten- ja nuorten kulttuuri on kenttänä varsin laaja ja sitä tehdään monenlaisissa ympäristöissä. Vaikka monet toimijoista työskentelevät saman asian äärellä, lasten- ja nuorten kulttuurin parissa, eivät kaikki alueen toimijat silti välttämättä tunne toisiaan. Luovan alan toimijat tekevät mielellään kuntien kanssa yhteistyötä, mutta toisinaan on haasteellista löytää kunnasta oikea ihminen yhteistyömahdollisuuksien tunnustelemiseksi. Toisaalta kunnissa ei olla aina tietoisia kaikista alueella toimivista taiteilijoista eikä heidän kartoittamiseen ole työkaluja. Uusien kontaktien solmiminen ja yhteistyöverkoston laajentaminen onkin ollut yksi tapaamisten tavoite – ja siinä on myös onnistuttu ilahduttavan hyvin!

Verkostoitumiselle toivottiin myös jatkoa – muutaman kerran vuodessa toistuva yhteinen, kaikille alan toimijoille avoin tapaaminen edistäisi merkittävästi alueellista yhteistyötä. Koollekutsujana voisi olla alueellinen toimija, esimerkiksi maakuntaliitto, tai kutsuvuoro voisi siirtyä aina kunnalta toiselle. Tärkeintä on kuitenkin jatkuvuus ja pitkäjänteisyys – uudenlaiset yhteistyöotteet eivät synny hetkessä.

Yhteisten tapaamisten lisäksi hyvänä keinona kartoittaa oman alan toimijaverkostoa toimii myös Työtä kaikille-sivusto, joka Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liiton (Teme) ylläpitämä ilmainen palvelu kaikille esittävien taiteiden ammattilaisille ja työnantajille.

Tiedon jakaminen luo yhteistä ymmärrystä

Verkostojen tärkeyden lisäksi tapaamisissa todettiin, miten tärkeää on tiedon jakaminen ja sitä kautta yhteisen ymmärryksen luominen. Kasvua kulttuurista -tapaamisissa toimijat pääsivät avaamaan omaa työnkuvaansa ja työkenttäänsä nykytilannetta. Usein kukin toimija katsoo alaansa luonnollisesti vain omien työläsiensä läpi, jolloin

myös arvokasta tietoa voi jäädä piiloon. Mitä laajempi näkökulma omaan työmaisemaan on, sen paremmin on mahdollisuuksia kohdentaa omaa työtään vastaamaan tarvetta.

Tapaamisissa kuntien edustajat kertoivat toimialansa tulevaisuuden tavoitteista, toiveista ja tarpeista. Yhtäällä on ollut kysyntää tanssitaiteen kiertue-esityksille, toisaalla taas on toivottu taiteilijavierailuja kouluihin.

Taiteilijat ja taidekasvattajat puolestaan esittelivät omaa osaamistaan ja asiantuntijuuttaan. Varsin usein taiteen ammattilainen on työelämän moniottelija, jonka ammattilaisuus koostuu useista limittäisistä työrooleista. Esimerkiksi yhteisötaiteilija-nimikkeellä esittäytyvä voi olla lisäksi pedagogisesti pätevä taidekasvattaja, kokenut tuottaja sekä väitöskirjaansa valmisteleva taiteen tutkija. Toisinaan moniosaajien haasteena on oman osaamisen sanoittaminen riittävän kirkkaasti. Kysyntää ja tarjontaa onkin tapaamisissa kohtautettu palapelin logiikalla: ”Ai sieltäkö puuttuu nuorten osallisuuden vahvistaja – no hei täällä olisi yksi sopiva soveltavan teatterikasvatuksen osaaja!”

Ajoissa aloitettu on puoliksi tehty

Tapaamisissa toiminnallisen yhteistyöosuuden myötä osallistujat pääsivät myös keskustelemaan erilaisista työotteista, toimintatavoista, käytössä olevista resursseista sekä työtä rytmittävistä aikatauluista. Erityisesti tietoisuus muiden toimijoiden vuosikelloista nähtiin tärkeänä seikkana, joka helpottaa merkittävästi myös yhteissuunnittelua. Ajatuksella tehty valmistelu ja riittävän varhain käynnistetty yhteissuunnittelu säästävät kaikkien resursseja. Monella on ollut kokemusta liian kireistä yhteistyön aikatauluista ja liian myöhään tapahtuneista yhteistyöehdotuksista. Jaettu kokemus onkin, että yhteistyötä ei oikeastaan koskaan voi aloittaa liian aikaisin.

Ilmaista työtä ei ole

Myös talouspuoli ja resurssit aiheuttivat runsasta keskustelua tapaamisissa. Vaikka rahat ovat vähissä ja mikään ei ole ilmaista, hyvällä yhteistyöllä voidaan säästää selvää rahaa. Esimerkiksi naapuruskuntien kesken yhteisesti tilattava kiertue-esitys säästää kuluja ja työllistää paremmin. Kiertävät esiintyjät tekevät mielellään pidemmän esitysrupeman siirtyen asutuskeskittymästä toiseen. Sama lo-

giikka pätee myös taidekasvattajiin ja taiteilijavierailuihin. Samalla myös matkakulut kevenevät ja niitä on helpompi jakaa kuntien kesken. Tällaisenkin kokonaisuuden suunnittelu ei ole rakettitiedettä vaan ajoissa aloitettua suunnittelua ja sitä kautta syntyvää järkevää aikataulutusta.

Tilaisuuksissa todettiin myös, että taidekentän ja erityisesti freelancerien työstä osa on usein ”näkömätöntä” – työnkuvan ja hinnoittelun avaaminen yhteistyökumppaneille ja tilaajille on siten kaikkien etu. Lasten- ja nuorten kulttuurissa etenkin esittävien taiteiden kohdalla esimerkiksi edullisemmat lasten liput esityksiin saattavat luoda kuvaa, että lapsille tehdyt esitykset ovat kaiken kaikkiaan halvempia. Näinhän ei tietenkään ole – edullisempi lippuhinta voi johtua esimerkiksi saadusta apurahasta. Lapsille ja nuorille suunnatun taiteen tekeminen vaatii joka sektorilla vähintään samat resurssit ja yhtäläistä ammattitaitoa kuin aikuisille suunnatun taiteen tekeminen.

Tunne kumppanisi tavoitteet ja toiveet

Kuntien strategisiin tavoitteisiin tutustuminen auttaa luovan alan toimijoita kohdentamaan tarjouksia, jolloin niihin tarttuminen on kunnassakin helpompaa. Esimerkiksi

hedelmällistä yhteistyömaastoa taidekentän ja koulujen väliseen yhteistyöhön tarjoaa perusopetuksen uusi opetussuunnitelma monialaisten opintojen tai vaikka vuorovaikutustaitojen puitteissa. Sen sijaan, että taiteilija tarjoaa koululle laveaa, kaikille soveltuvaa taidepajaa, kannattaakin mieluummin sanoittaa selkeästi mitä OPS:n tavoitetta yhteistyö tukee, mitä tavoitellaan, mille ikäryhmälle toiminta on suunnattu ja millä aikataululla se olisi toteutettavissa. Hyvin kohdennettuun tarjoukseen on opetustoimenkin helpompi tarttua, kun asiaa on valmiiksi pohdittu koulumaailman näkökulmasta.

Sama yhteistyöavauksien tekemisen mahdollisuus pätee myös toisin päin. Jos ilmiöpohjaisen oppimisen toteuttaminen tai kulttuurisen osaamisen vahvistaminen mietityttää, koulun ei kannata jäädä yksin kipuilemaan vaan ottaa rohkeasti yhteyttä alueen taiteilijakenttään. Jollain alueella oltiin myös epävarmoja, miten taiteilijaa kannattaisi lähestyä, etenkin jos yhteistyötä ei ole aiemmin tehty. Tapaamisessa todettiin, että yhteydenotot todennäköisesti ilahduttavat ja niissä kannattaa edetä ihan asia edellä - taiteilija kun on ihminen siinä missä muutkin.

4.2 Taikusydän- kouluttajaverkosto luo muutosta alhaalta ylös

MAI SALMENKANGAS, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

Vuosikymmenten ajan yksittäiset sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset ja kouluttajat ovat ymmärtäneet taiteen merkityksen ja soveltaneet sitä työhönsä. Voisiko taide juurtua pysyväksi käytänteeksi työpaikoille ja koulutuskenttään laajemminkin? Vakuuttavia merkkejä tästä oli jo nähtävissä 15.9.2017 järjestetyssä seminaarissa taiteen ja kulttuurin soveltamisesta uusissa toimintaympäristöissä. Tapaaminen toi yhteen n. 60 sosiaali- ja terveysalan, yhteisöpedagogiikan, eri kulttuurialojen sekä nuorisotyön koulutuksen parissa työskentelevää ammattilaista.

Syödään ja virkataan yhdessä

Ammattialojen ja organisaatioiden toimintakulttuurit ovat kehittyneet palvelemaan jotain tarkoitusta, mutta joskus ne vain eivät päivitty samaa tahtia ympäröivän yhteiskunnan kanssa. Esimerkiksi luentomainen luokkaopetus istuu syvässä, vaikka uudet oppimisympäristöt voisivat tuottaa merkittävästi parempia tuloksia. Vanhainkodissa taas työntekijöiden kahvihuoneesta on voinut tulla niin pyhä, että yhdessä asukkaiden kanssa syöminen ei tule kuuloonkaan.

Taikusydan-kouluttajaseminaarissa taiteilija Timo Tähkänen kertoi kokemuksistaan, miten vanhainkodin asukkaiden kanssa juuri yhdessä ruokailu ja virkkaaminen toimivat erinomaisina luottamuksen rakentamisen välineinä.” Virkkaaminen teki yhdessäoloa näkyväksi. Taide luo paikan olla”, Tähkänen kiteytti. Saatuaan kokemuksen yhdessäolosta puhumattomakin asukkaat saattoivat innostua mukaan värikokeiluihin tai taidenäyttelyn valmisteluun.

Ovatko sosiaali- ja terveysalan ammattiroolit ja toimintamallit joissain tilanteissa turhan jähmeitä? Ehkä juuri taiteilijoita pitäisi kutsua alan työpaikoille etsimään uusia,

innostavia toimintamalleja. Toisaalta useampi sosiaali- ja terveysalan työntekijä voisi myös herätellä omaa, sisäistä taiteilijaansa.

Saako vain taiteilija käyttää luovia menetelmiä?

Ammatillinen työnjako on eräänlaisen evoluution tulos, jota koulutuksella vahvistetaan. Onkin tavallista yhdistää taiteen ammatillinen käyttö luovan alan koulutuksen saaneisiin ammattilaisiin. Mutta eivätkö taide ja luovuus kuulu kaikille? Niin osana oppimis- kuin työympäristöäkin niillä on taipumuksena rikastuttaa yksilön kokemusta.

Tutkimus osoittaa, että taide ja luovuus voivat lisätä esimerkiksi työhyvinvointia, kun ihmistä ei nähdä vain ammattiroolinsa kautta vaan kokonaisvaltaisesti myös muista asioista innostuvana ja aktiivisena toimijana. Samoja vaikutuksia taiteella ja luovuudella voi olla opiskelijatytyväisyyteen.

Raja-aitoja luovien ja sote-alojen väliltä murretaan jo eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Kuopion sairaalaan on juurtunut toimintamalli, jossa hevimusiikkia harrastava hoitohenkilökunta ottaa rakkaan harrastuksensa käyttöön

potilaiden kanssa musiikkipedagogiikan yhteydessä. Porvoossa on järjestetty vuoden pituinen koulutus luovien menetelmien käytöstä vanhusten pitkäaikaishoidon henkilökunnalle. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän Kulho-hankkeessa koulutetaan hoitoalan henkilökuntaa laajasti hyödyntämään omaa kulttuurista osaamistaan asiakkaiden hyväksi.

Kyllä taiteilijoiden ja muiden luovien alojen ammattilaisten lisäksi muidenkin on syytä hyödyntää taidetta työssään. Tämä ei tarkoita, että ammattilaisten tarve poistuisi. Varmasti jatkossakin koulutettuja, luovien prosessien osaajia tarvitaan ideoimaan, ohjaamaan ja kannattelemaan taidelähtöistä toimintaa samoin kuin kouluttamaan uusia tekijöitä alalle.

Kuka maksaa viulut?

Monella taiteilijalla olisi ideoita ja paloa tehdä soveltavaa taidetta uudenaikaisissa ympäristöissä. Myös montaa sosiaali- ja terveysalan osaajaa kiinnostaisi uudistaa organisaationsa työtapoja. Esteeksi tulevat resurssit, jotka tuntuvat hupenevan koko ajan.

Toki aina ei ole kyse rahasta. Laura Karlsson Stadin ammattiopistosta kertoi seminaarissa oivallisia esimerkkejä luovuutta hyödyntävästä hoitotyön opetuksesta. Hänen opiskelijansa saattavat kiteyttää lääkehoidon tunnilla oppimisensa mainokseen. Anatomiaa opiskelijat voivat oppia liikkumalla luokassa verisolun tavoin ja kertomalla muille, mitä ovat parhaillaan tekemässä. Luovat lähestymistavat ovat sovellettavissa kaikkiin opetussisältöihin.

Lastensuojelun parissa uransa tehnyt konkari oli seminaariosallistujien tarinoita kuunnellessaan sitä mieltä, että nythän meitä on paljon! Monet ammattilaiset ja organisaatiot vievät pitkäjänteisesti ja osaavasti soveltavaa taidetta sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksiin sekä työpaikoille Suomessa.

Samassa joukossa on myös voimaa vaikuttaa kehityskulkuun. Taiteen ja kulttuurin soveltamisella sote-alalla on tällä hetkellä korkeimman mahdollisimman tason tuki – hallituksen kärkihanke. Taidetta soveltavat kulttuuri- sekä sosiaali- ja terveysalan kouluttajat voivat osaltaan kammeta kehitystä eteenpäin. Uusien ammattilaisten kautta uudenlaiset työskentelymenetelmät ja yhteistyökulttuuri

kulkeutuvat työpaikoille. Meidän on pidettävä huolta siitä, että muutos jää pysyväksi niin strategioissa, budjeteissa kuin rekrytoinneissakin.

4.3 "Nothing normal ever changed a damn thing."

KATRI HALONEN, CREATIVE AND INCLUSIVE FINLAND,
METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU

"Mikään tavallinen ei ole koskaan muuttanut mitään" kuului Slush 2017 -slogon. Slush on melkoinen mylläkkä puheenvuoroja, standeja ja uusia kontakteja. Tapahtuma kuhisee nuorten energiaa ja ideoita, uusia aloitteita, innovaatioita ja tulevaisuutta. Puheenvuorot ovat myyviä ja vakuuttavia. Pöhinä imee kävijän mukaansa.

Sukupolvi Y:n ja Z:n arvot näkyvät vahvasti Slushissa. Keskusteluissa vilahtavat innostus, ekologisuus, solidarisuus ja tasa-arvo. Näiden näkyväksi tekemiseksi ei riitä "olemme ekologisia" markkinointi vaan nouseva sukupolvi kaipaa vahvempia merkkejä, näyttöjä arvojen noudattamisesta kautta koko tuotantoprosessin ja arvojen mukaisesta avoimesta kommunikoinnista.

Tarve tulla kuulluksi

Tapahtuman ydin ovat verkostot. Alati muuttuvat, reaali- ja virtuaalipohjaiset kudemat, jossa halutaan tulla tunnisteiksi. Verkostossa yhdellä mielipiteenilmaisupäivityksellä tai kuvalla eletään hetki satojen kontaktien kämmenillä heidän älylaitteissa. Yhdellä some-päivityksellä tavoitat joukon ihmisiä ja tulet kuulluksi - helposti ja nopeasti. Kuulluksi tulemista dokumentoi kertyvien ”tykkäys” painallusten määrä ja toisinaan joku saattaa kommentoida sinua tai välittää huomiosi eteenpäin omaan verkostoihinsa. Peukutukset ja lyhyet kommentit kertovat siitä, että on tullut verkostossaan huomatuksi ja kuulluksi. Hetki satojen ihmisten älylaitteen näytön todellisuudessa jää tykkäyspainalluksineenkin vanha keskustelukulttuurin näkökulmasta varsin ohueksi.

Kuulluksi tulemiseen onkin tarjolla joukko uusia toimintatapoja, joita Slushkin on pullollaan. Ohjelman keskiössä ovat pitchaukset. Niissä kerrotaan itsestä, ideoista, osaisemisesta ja omasta erinomaisuudesta tarkkaan mietityn myyntipuheen formaatissa. Slushin startuppien maailmassa pitchaaminen keskittyy mahdollisten asiakkaiden

tai sijoittajien innostamiseen. Kerrotaan koskettavasti ongelma ja sen ratkaisemiseksi kehitelty ratkaisu höystettynä ylitsepursuavalla innolla, tarkkaan harkitulla elekielellä ja mieleenpainuvilla tarinoilla tai sloganeilla.

Verkostotyö on kertomista itsestä: omasta ajattelusta, omista mielipiteistä, omista jakeluina tehtävistä nostoista mediavirrasta, omista kuvista, omista videopätkistä ja omasta maailmankuvasta. Keskiössä on ”minä”: kuule minua, näe minut, minä, minä, minä. Vaikuttaa siltä, että enää ei kysellä mitä sinulle kuuluu. Mutta onko tässä yhtälössä silloin jokin ongelma: voiko tulla kuulluksi jos kukaan ei kuuntele?

EI > AI

Emotional Intelligence on nousemassa selkeästi Artificial Intelligenceen yläpuolelle: Sukupolvi Z peräänkuuluttaa tunteita: intoa, hyvää johtajuutta, uudenlaisia keinoja osallistua yhteiskuntaan ja hauskuutta. Näitä toteutetaan vahvasti some- ja ICT-vetoisesti, mutta pääasiaksi nousee yhä useammin oikea tunnelma itse teknologisen vimpaimen sijasta.

Monet uudet tuotteet toistavat samoja asioita: lisää tietoa kehosta hyvinvoinnin parantamiseksi, elinympäristön muuttamista virtuaaliseksi, asiakasymmärryksen vahvistamista digivälineiden avulla. Kulttuurialan kulkijalle jää paljon lisää pelikenttää: kaivataan sisältöjä, jotka vastaavat uusiin tarpeisiin. Ja uudet sisällöt tuntuvat olevan yhä enemmän tunnepohjaisia palvelun lisäarvoja. Jää nähtäväksi miten kulttuurialan kykenevät rakentamaan uusia yhteisöjä, tunnistamaan toivottuja tunteita ja tarjoamaan niitä ravitsevia palveluita ja siirtämään tämän XR-kontekstiin.

Oli hieman yllättävää huomata, että ICT-tapahtuman keskustelut kääntyvät vahvasti työn tekemisen viboihin. Ehkäpä tekijöiden ollessa voittopuolisesti nuoria, on luonnollista, että keskusteluissa korostuu heimoutunut ajattelu uusvanhana organisoitumisen tapana. Halutaan jaettuja kokemuksia, työntekeytymisen hyvää flowta, konfliktien rakentavaa käsittelyä, yhteisöllisyyttä ja matalaa johtamista. Tietokoneessa tunteita on tyypistetty tiiviisti emojiin. Vaikuttaisi siltä, että tunneilyn merkitys on nopeaa vauhtia kasvamassa, eikä tunteen ilmaisuksi riitä emoji. Tarvitaan mekanismeja siitä, miten virtuaaliyhteisöissä tehdään näkyväksi tunteita kuten luottamus, flow ja empatia.

Rahasta on tullut eettistä

Sosiaalisessa mediassa on vaara, että satojen ihmisten kudelmat ovat kovin yksituumaisia. Seurataan samankaltaisista asioista kiinnostuneita ihmisiä ja keskustellaan itsen kanssa samanlaisia arvoja omaavien kanssa. Slushissa on koolla, ainakin pintapuolisen puheen tasolla, varsin yksituumainen tuhansien henkilöiden hetkellinen yhteisö. Yhteisön puheenvuoroissa ovat esillä paitsi ympäristökysymykset, myös esimerkiksi terveys, nälän poistaminen, ruuan kestävä tuotanto ja naisten aseman parantaminen.

Uusia konsepteja mm. matkailun, muodin ja liikkumisen alueella markkinoidaan vahvasti eettisinä perustuen niiden ympäristöä säätäviin ominaisuuksiin. Kaiken hypen keskellä jäi väkisinkin miettimään, että tämä kaikki nojaa jatkuvaan kuluttamiseen. Minne on jäänyt kierrätys ja kiertotalous tällä alueella? Onko niin, että uudet kierrätysmateriaaleistakin tehtävät tuotteet ja häpäkkeet käyttävät ekologisuutta myyntiargumenttina, jonka varjolla voi hyvillä mielin kuluttaa lisää.

Aidosta muutoksesta kertoo, että yhä useampi uusi tuote on immateriaalinen ja koettavissa kotoa käsin. Pikainen

kurkistus Slush-heimoon näyttäisi vievän maailmaa sellaiseen suuntaan, jossa myös kulutetaan arvojen mukaan: syödään vähemmän lihaa, suositaan luonnonmukaisesti tuotettua lähiruokaa, seurataan oman toiminnan aiheuttamaa hiilijalanjälkeä ja valitaan tuotteita joiden valmistaminen on sosiaalisesti kestävä.

5 Mikrokirjan kirjoittajat

Laura Arala

Valtakunnallinen lasten- ja nuorten kulttuurin läänintaiteilija,
Taiteen edistämiskeskus

Auli Aurila

Combo-hankkeen projektipäällikkö, Työterveyslaitos

Leena Björkqvist

Lehtori, kulttuurituotannon koulutusohjelma,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Katri Halonen

Yliopettaja, kulttuurituotannon koulutusohjelma,
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Anja Kuhalampi

Mun juttu – meidän tulevaisuus -hanke, kehittämispäällikkö,
Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämisspalvelut

Mai Salmenkangas

Lehtori, sosiaaliala, Metropolia Ammattikorkeakoulu

Kirsi Siltanen

Aluekoordinaattori, Creative and Inclusive Finland,
Taideyliopisto

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisemat mikrokirjat ovat mikroartikkeleista koottuja kokonaisuuksia. Lyhyissä mikroartikkeleissa kirjoittajat kiteyttävät ajatuksensa meneillään olevasta kehitystyöstä tai aloittavat keskustelun uudesta aiheesta.

METROPOLIA AMMATTIKORKEAKOULU